

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДУ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ МОЗ УКРАЇНИ»
ДО «ЦЕНТР ТЕСТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З
ВИЩОЮ ОСВІТОЮ НАПРЯМІВ ПІДГОТОВКИ «МЕДИЦИНА» І «ФАРМАЦІЯ»
ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ»
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

МАТЕРІАЛИ

**XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

**(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України
за допомогою відеоконференц-зв'язку)**

*17–18 травня 2018 року
м. Тернопіль*

УДК 378:61(063)(477)

Відповідальний за випуск: проф. А. Г. Шульгай.

Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р.) / Терноп. держ. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2018. – 540 с.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОГО ДОСВІДУ ВИЩОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ У ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Оспанова Т. С., Панченко М. В., Хіміч Т. Ю., Піонова О. М.

Харківський національний медичний університет

IMPLEMENTATION OF WORLD-WIDE EXPERIENCE OF HIGHER NURSING EDUCATION IN KHARKOV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Ospanova T. S., Panchenko M. V., Khimich T. Yu., Pionova O. M.

Kharkov National Medical University

Мета. Аналіз моделей медсестринської освіти у світі та імплементації всесвітнього досвіду у Харківському національному медичному університеті.

Основна частина. В статті проведено аналіз всесвітнього досвіду вищої освіти медсестер та наведено структуру магістерської освіти медсестер у Харківському національному медичному університеті.

Висновки. Вкрай необхідно виховання висококваліфікованого фахівця - магістра з медсестринства, який володіє методологією наукової та педагогічної діяльності для викладання медсестринства в університеті та наукової діяльності у медсестринській галузі.

Ключові слова: медсестринська освіта, магістр з медсестринства

Purpose. To analyze the nursing education models in the world and implementation of world-wide experience at Kharkov National Medical University.

Main part. The global experience of higher nursing education is analyzed and the structure of the master's nursing education in Kharkov National Medical University is showed.

Conclusions. It is highly necessary to educate a highly skilled specialist - a master of nursing who possess a methodology of scientific and pedagogical activity for teaching nursing at a university and scientific work in the nursing industry.

Вступ. Протягом минулого сторіччя обов'язки медсестер (МС) поширювалися з однієї досить обмеженої компетентності до відповідальності у визначенні та вирішенні потреб пацієнтів, розробці плану допомоги МС, забезпеченні догляду та оцінці результатів. Зрозуміло, що це складний інтелектуальний процес, що вимагає широкого спектру знань та навичок. На сьогодні існує необхідність створення нового типу фахівця [1], який зможе керувати більш складним комплексом медичних програм. Більшість європейських країн дійшли висновку, що необхідний рівень освіти можна організувати лише в університетах [2].

Реформування медсестринської освіти (МСО) надає можливість МС у процесі кар'єрного зростання отримати вищий освітньо-кваліфікаційний ранг, науковий ступінь (бакалавра, магістра, PhD з медсестринства) і виконувати певні управлінські функції, що є вагомим мотиваційним стимулом на шляху професійного післядипломного удосконалення [1].

Мета. Аналіз моделей медсестринської освіти у світі та імплементації всесвітнього досвіду у Харківському національному медичному університеті.

Основна частина. В світі існує значна різноманітність програм МСО (табл. 1, табл. 2). В США МСО досконаліша за фактором ефективності та якості й найкраще державно урегульована, попри те, що перша модель МСО започаткована в Англії [3], а перша університетська освітня програма для МС заснована в Новій Зеландії [3]. На сьогодні у США існує ступінчастість МСО до складання ліцензійного іспиту, що надає випускникам ВНЗ перспективи кар'єрного удосконалення, крім того, навіть самостійно вести приватну практику, брати участь у наукових дослідженнях, а також отримавши науковий ступінь та/або вчене звання з медсестринства викладати в університеті.

Наведемо деякі важливі аспекти моделі МСО в США [4]. Нині в США існує реєстр МС, де вони можуть бути зареєстровані лише після успішного складання ліцензійного іспиту для отримання дозволу на практику. До іспиту допускаються МС, які отримали МСО загального профілю 1-го або 2-го рівня. Передумовою вступу є повна середня освіта (еквівалент диплому) для отримання ступеня бакалавра. МС, які мають асоційований ступінь (диплом) можуть підвищити свій ступінь до рівня бакалавру або магістру. Можливе підвищення кваліфікації МС за магістерськими програмами до висококваліфікованої МС, а саме МС – практик, МС – клінічний фахівець, сертифікована МС – акушерка і сертифікована зареєстрована анестезіологічна МС.

Таблиця 1. Структура МСО в деяких країнах світу станом на 2018 р. [3, 5]

Рівень освіти	Країна
Традиційна школа МС	Франція, Люксембург
Традиційна школа МС, коледж, університет	Індія
Традиційна школа МС, університет	Німеччина, Нідерланди
Вища професійна школа	Голландія, Данія,
Університет	Іспанія, Італія, Норвегія, Ісландія, Фінляндія
Університет на 2 рівнях	УК, Ірландія, Швеція, США
Традиційна школа МС та вища професійна школа	Бельгія, Австрія
Вища професійна школа та університет	Португалія, Греція, Австралія, Канада
Професійна школа (коледж) та університет	Україна, Росія, Болгарія, Чеська республіка, Польща, Словенія
Традиційна школа МС, вища професійна школа, університет	США, Швейцарія

Поряд з цим, розповсюджені магістерські та PhD програми для клінічної, освітньої, управлінської та дослідницької кар'єри, а також курси підвищення кваліфікації до висококваліфікованої МС у різноманітних спеціальних

областях медицини. Слід зауважити, що саме висококваліфіковані МС зі ступенем магістра, PhD або доктора наук з медсестринства є керівниками та викладачами кафедр медсестринства в університетах США [6].

Таблиця 2. МОС у деяких країнах світу станом на 2018 рік [7, 8]

Кваліфікаційний рівень	Країни	Роки	
Ліцензована/ Зареєстрована ¹ практична МС/допоміжний медсестринський та акушерський або багатопрофільний медичний працівник ² (LPN/RPNs ¹ / ANM ² /EN ³)	США, Японія, Бельгія, Великобританія, Болгарія, Фінляндія, Чеська республіка, Франція, Словенія, Німеччина Індія ² , Канада ⁴ , Австралія ³	2-3 1,5-2	Диплом МС
Зареєстрована МС/ зареєстрована МС загальної практики ⁵ (DN/ RN/RGN ⁵)	США, Канада, Австралія, Великобританія, Ірландія, Данія, Нідерланди, Швеція Японія, Чеська республіка, Бельгія, Італія, Швейцарія, Болгарія, Греція, Естонія, Іспанія Індія, Країни Південної Африки, Словенія	4 3 2	Ступінь бакалавра
Висококваліфікована МС/ Практикуюча МС ¹ /МС – клінічний спеціаліст ¹ /Високо-кваліфікована МС – консультант ⁶ (ANP/NP ¹ / CNS ¹ /ANC ⁶)	США, Канада, Австралія, Великобританія, Нідерланди, Ізраїль, Кіпр, Франція, Ірландія, Японія, Італія, Швеція, Словенія	2	Ступінь магістра
МС-бакалавр, BScN	Франція, Ірландія, Австрія, Польща, Німеччина, Швейцарія	3-4	Ступінь бакалавра
МС-магістр, MScN	Індія, Чеська Республіка, Фінляндія, Франція, Ірландія, Німеччина, Іспанія, Швейцарія	1-2	Ступінь магістра
МС – доктор наук, DrN	Великобританія, Великобританія, Греція, Австрія, Франція		Ступінь доктора наук
PhD	Індія, Італія, Словенія, Іспанія, Швейцарія, Великобританія	3-4	Ступінь доктора філософії

1. - еквівалентна в Канаді, Ірландії, 2. — еквівалент у Індії, 3. -еквівалент в Австралії, 4. - в провінціях Канади (Британська Колумбія, Альберта, Саксонська Манітоба і території), 5. - еквівалент в Великобританії, 6. - еквівалент в Австрії

Слід відзначити, що наукові знання в галузі медсестринства необхідні для розробки перспективних напрямів підвищення рівня підготовки МС - бакалаврів та магістрів відповідного професійного рівня, що зможуть замінити викладача - лікаря і можуть бути залучені до наукових досліджень в галузі медсестринства, як це практикується в ряді зарубіжних країн [1]. Підкреслюється [9] необхідність модернізації МСО з переходом на чотириохрісну систему підготовки медсестринських кадрів: дипломована МС або молодший бакалавр, МС-бакалавр, магістр та PhD з медсестринства.

На базі Харківського національного медичного університету з 2011 р. запроваджено магістерську освітню програму для МС. До якої включено такі предмети, як психологія праці та управління, соціологія медицини, педагогіка та мистецтво викладання в вищій школі, дієтологія та дієтотерапія, англійська мова, клінічна імунологія та алергологія, паліативна та хоспісна допомога, клінічна патофізіологія, інформаційні технології в медицині, медична психологія, клінічна фармакокінетика та фармакодинаміка, стандартизація медицини та сестринської діяльності на основі доказів, правознавство та медичне право або медична та фармацевтична товарна наука, контроль інфекційних хвороб, первинна медична допомога та клінічне медсестринство (практика), а також педагогічна практика. Протягом 2-х років навчання МС - магістри опановують не тільки загальнопрофесійні, мета-предметні та предметні компетентності, але й загальнокультурну компетентність, інтегративну особистісну характеристику, яка дозволить працювати в умовах сучасного соціуму. На кафедрі ПВМ №2 та медсестринства ХНМУ навчання МС - магістрів відбувається в декіль-

ка етапів. Одним із етапів є викладання таких предметів як, паліативна та хоспісна допомога, клінічне медсестринство в клініці внутрішніх хвороб та проходження виробничої практики. Науково-дослідна робота магістранта під науковим керівництвом найбільш досвідчених та професійний фахівці у галузі внутрішніх хвороб (професорів та доцентів), є останнім, найбільш значущим етапом, у формуванні компетентного фахівця, який здатен застосовувати положення, теорії та методи інтерністики при проведенні дослідження, має здібності до аналізу та синтезу, навички пошуку, опрацювання та використання інформації, інтерес до формулювання та вирішення проблем, володіння етичними принципами та здібностями до адаптації у новій ситуації.

Висновки. Аналізуючи багатогранність всесвітніх моделей МСО є вкрай необхідним магістерський рівень МСО, який передбачає підготовку висококваліфікованих професіоналів - практиків, викладачів, науковців й управлінців середньої ланки, що зможуть відповідати стандартам фахівця нового типу, який здобув поглиблені спеціальні вміння та знання й має досвід їх застосування у МС діяльності. Запровадження освітньо-наукового рівня доктора філософії з медсестринства дозволить виховати висококваліфікованого фахівця, який володіє методологією наукової та педагогічної діяльності, тобто викладати медсестринство в ВНЗ, та здатен продукувати нові ідеї і проводити поглиблені наукові дослідження у медсестринській галузі.

Література

1. Дуб Н. Засади розвитку вищої медсестринської освіти в Україні [електронний ресурс] / Н.Дуб // Науковий вісник.— 2013. Вип.11.— Режим доступу : <http://lvivacademy>.

com/vidavnistvo_1/visnik11/fail/Dub.pdf

2. European Strategy for Nursing and Midwifery Education; guidelines for member states on the implementation of the Strategy [electronic resource] / Copenhagen: WHO Regional office for Europe. - 2001. - Режим доступу: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/nursing-and-midwifery/publications/2001/who-european-strategy-for-nursing-and-midwifery-education>

3. Šimunović V.J. In Search of a Croatian Model of Nursing Education [текст] // V.J. Šimunović, M. Županović, F. Miha-nović [et al] / Croat. Med. J. - 2010. - Vol. 51. - p.383-95.

4. Nursing education programs [electronic resource] / American Association of Colleges of Nursing. - Режим до-ступу: <http://www.aacnursing.org/Nursing-Education>

5. Robinson S. Nursing education and regulation: international profiles and perspectives [electronic resource] / S. Robinson, P. Griffiths // London: King's College London, National Nursing Research Unit. - 2007. - Режим доступу:

<https://www.kcl.ac.uk/nursing/research/nnru/Publications/Reports/NurseEduProfiles.pdf>.

6. Annual report of American nurses credentialing center (2015) [electronic resource] / American nurses credentialing center. - Режим доступу: <http://www.nursecredentialing.org/Documents/Annual-Reports-Archive/2015-AnnualReport.pdf>

7. Delamaire, M. Nurses in Advanced Roles: A Description and Evaluation of Experiences in 12 Developed Countries / M. Delamaire, G. Lafortune // OECD Publishing, Paris: OECD Health Working Papers. - 2010. - No. 54, Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1787/5kmbrcfms5g7-en>

8. Неділько Р. В. Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку освіти в медсестринстві // Р.В. Неділько / Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 17, с.116-118.

9. Ястремська С. О. Ретроспективний аналіз наукових передумов становлення світової та вітчизняної систем медсестринської освіти / С. О. Ястремська // Молодий вчений. - 2017. - № 4. - С. 510-514.

ЗАРОЗУМІЛІСТЬ ЧИ ПРОЯВИ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» У СТУДЕНТА-МЕДИКА

Павлишин Г. А., Лучишин Н. Ю., Ковальчук Т. А.

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Вступ. Проблема підготовки грамотних лікарів продовжує мати особливе значення у зв'язку із великим соціальним замовленням на цю спеціальність. Сучасна система підготовки лікарів зорієнтована, головним чином, на оволодіння студентами системою теоретичних знань, засвоєння навичок та технік, спеціальних умінь. Однак специфіка професії, її спрямованість передусім на надання допомоги пацієнтам передбачає і те, що, крім розвиненої професійної компетентності, вимагається високий рівень професійно-етичної культури та професійно значущих психологічних якостей. У всі часи вимоги до культури лікарів залишалися дуже високими не тільки тому, що вони належать до освіченої та культурної верстви населення, а й тому, що їхній професійний успіх багато в чому залежить від культури спілкування з пацієнтами, колегами тощо. Будь-яка невідповідність до цього стереотипу поведінки викликає здивування, розчарування і навіть обурення суспільства [1, 2]. У переліку особистісних якостей лікаря, найбільш важливих для ефективної професійної діяльності, крім високого рівня особистої відповідальності, поваги, терпимості, безоцінчого ставлення до усіх пацієнтів, інтуїції, що ґрунтується на знаннях та життєвому і професійному досвіді, прагнення до самопізнання, саморозвитку, допитливості, ініціативності, цілеспрямованості, креативності, не останні місця посідають тактовність і вихованість [3].

Основна частина. При розгляді проблеми професійної самосвідомості в науковій літературі подано великий за обсягом матеріал. Становлення самосвідомості особистості професіонала вчені найчастіше розглядають у поняттях, які розкривають різні аспекти «Я-концепції», що висловлює єдність і цілісність особистості з її суб'єктивною внутрішньою стороною. Відомий американський психолог Г. Олпорт розглядав формування «Я-концепції» особистості як довготривалий процес, який починається ще з раннього дитинства і триває усе життя [1], однак найбільш інтенсивно формується в період навчання у вищому навчальному закладі.

Одне із важливих положень теорії особистості полягає в тому, що люди поведуть себе відповідно до своїх переконань. Саме особистісний розвиток студентів лежить в основі сучасного підходу до проблеми формування позитивної Я-концепції [4, 5]. У сучасній психологічній науці важливою характеристикою особистості є самоставлення, основним структурним компонентом якого є сума емоційних проявів особистості: самоповага, аутосимпатія, самоінтерес, які завдяки адитивності даної структури інтегруються в загальне почуття позитивного або негативного ставлення до себе [6]. Але, щоб самоставлення медичного працівника не виглядало самовпевненістю включають такі складові як комунікативні здібності; вміння коректного спілкування; самовдосконалення; медична етика і деонтологія; професійна мораль; ціннісні орієнтації [7]. Оскільки у професії лікаря спілкування відіграє одну з першочергових ролей, а компетентність у спілкуванні є необхідною для побудови ефективної професійної комунікації, уже під час навчання у медичному ВУЗі студентам слід дотримуватися рекомендацій щодо правильного, обережного, доброзичливого користування словом. Необхідно знати що, кому, коли і як говорити, враховувати психологічні особливості хворого, його стан, характер хвороби. Цитуючи А.Г. Асмолова, дослідники, які вивчають професійно значущі якості майбутніх лікарів зауважують, що «криза освіти полягає в зuboжінні душі при збагаченні інформацією» [8, 9, 10]. Вони стверджують, що джерелом оцінних знань, різних уявлень індивіда про себе є його соціокультурне оточення. Тому вирішення проблеми виховання особистості як у сім'ї, так і в процесі оволодіння вищої медичної освіти у ВУЗі зможе розв'язати питання щодо тактовного ставлення і вихованості у відношенні до пацієнтів.

Висновок. Студенти вищих медичних навчальних закладів, вже на початку вивчення клінічних дисциплін ознайомлюються з основами медичної етики, яка, крім іншого, виступає невід'ємною складовою їх іміджу. Ці зна-

Носівець Д. С., Жилюк В. І., Опришко В. І. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ФАРМАКОЛОГІЯ»	225
Овчаренко О. Б., Лященко О. А., Каліновська О. І., Паращук В. Ю., Граділь О. Г., Олійник А. О. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ	226
Огнєв В. А., Чухно І. А. ВИКОРИСТАННЯ KEYCIB У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ЕКОНОМІКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	227
Огоновський Р. З., Колесніченко О. В., Синиця В. В., Малко Н. В., Гірчак Г. В. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА СТОМАТОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЛНМУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО	228
Олещук О. М., Посохова К. А., Мосейчук І. П., Луканюк М. І., Іванків Я. І., Шевчук О. О., Черняшова В. В., Пида В. П., Вольська А. С., Чорномидз А. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФАРМАКОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	229
Ольховська О. М., Кузнецов С. В., Кучеренко О. О., Ольховський Є. С. ЕМОЦІЙНІ І КОМУНІКАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ	229
Ольшевський В. С., Ольшевська О. В. ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ФАХІВЦІВ З АКУШЕРСТВА ТА ГІНЕКОЛОГІЇ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	230
Ольшевська О. В., Ольшевський В. С. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З АКУШЕРСТВА ТА ГІНЕКОЛОГІЇ ЗА ОСВІТНЬО-НАУКОВИМ РІВНЕМ	231
Орел-Халік Ю. В., Сазанович Л. В. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВЦІВ ДО СКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІСПИТУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	231
Оспанова Т. С., Панченко М. В., Хіміч Т. Ю., Піонова О. М. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОГО ДОСВІДУ ВИЩОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ У ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	232
Павлишин Г. А., Лучишин Н. Ю., Ковальчук Т. А. ЗАРОЗУМІЛІСТЬ ЧИ ПРОЯВИ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» У СТУДЕНТА-МЕДИКА	234
Павлов С. В., Горбачова С. В., Бухтіярова Н. В., Біленький С. А., Євсєєва Л. В., Левченко К. В., Нікітченко Ю. В. ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЯКИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА КАФЕДРІ КЛІНІЧНОЇ ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	235
Пашко К. О., Лотоцька О. В., Сопель О. М., Попович Д. В., Кондратюк В. А., Крицька Г. А. ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА «ГІГІЄНА У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ»	236
Пащенко Ю. В., Давиденко В. Б., В'юн В. В., Сігасєв Б. Є., Пащенко К. Ю., Лапшин В. В. СУЧАСНІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗДОБУТКИ – ОСНОВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПІДГОТОВКИ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ З ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ	236
Перцева Н. О., Гуржій О. В., Чуб Д. І. ЗРУШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ: ІННОВАЦІЇ В ТРАДИЦІЙНИХ ТА НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДАХ НАВЧАННЯ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	237
Поляков А. Є., Чернецька О. В., Чернецька Г. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В МЕДИЧНИХ ВНЗ	240
Горкуненко А.Б., Гураль С.Я., Рудяк Ю.А., Сверстюк А.С. ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРИ ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ В ОСНОВІ РОБОТИ ЯКОГО ЛЕЖИТЬ КОМПЛЕКС ФІЗИЧНИХ ЯВИЩ	241
Поплавська С. Д. КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗВО	241
Попов О. Г., Кошельник О. Л., Єгоренко О. С. НОВІТНІ МОЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ	242
Попович Д. В., Коваль В. Б., Вайда О. В., Руцька А. В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 227 «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ» У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО	243